

Nr 94

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om arbetstid m. m. i husligt arbete.

Genom en den 9 oktober 1970 dagtecknad proposition, nr 150, vilken hänvisats till lagutskott och behandlats av andra lagutskottet, har Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över socialärenden och lagrådets protokoll, föreslagit riksdagen att antaga vid propositionen fogat förslag till lag om arbetstid m. m. i husligt arbete.

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås en ny arbetstidslag för husligt anställda. Den nya lagen skall träda i stället för hembiträdeslagen (1944: 461).

Lagförslaget upptar arbetstidsregler som i mycket ansluter till bestämmelserna i allmänna arbetstidslagen (1970: 103). Detta innebär främst att de husligt anställda i princip blir jämställda med andra arbetstagargrupper i arbetstidshänseende. Förslaget anger sålunda — i motsats till hembiträdeslagen — maximimått för arbetstidens längd för viss tidsperiod. Med hänsyn till att arbetsavtalen på det husliga området inte tillkommer under medverkan av fackliga organisationer har arbetstidsbestämmelserna inte kunnat ges den dispositiva karaktär, som reglerna i allmänna arbetstidslagen fått, utan har gjorts tvingande.

Förslagets bestämmelser om den ordinarie arbetstiden bygger på principen om 40 timmars arbetsvecka. Av hänsyn till främst förvärvsarbetande föräldrar med behov av hjälp med barnpassning får den ordinarie arbetstiden i viss utsträckning och under bestämda förutsättningar förlängas utöver vad huvudregeln anger.

Övertidsarbete skall enligt förslaget vara en extraordinär företeelse. Maximigränsen för övertid har satts vid 300 timmar per år, vilket motsvarar vad som enligt allmänna arbetstidslagen utgör maximum för det sammanlagda uttaget av allmän och extra övertid.

Bihang till riksdagens protokoll 1970. 9 saml. 2 avd. Nr 94

Reglerna om arbetstidens längd kompletteras av vissa bestämmelser av arbetarskyddsnatur. I likhet med hembiträdeslagen upptar förslaget dessutom en del bestämmelser som rör arbetsavtalets ingående och upphörande, övertidsersättning och tjänstgöringsintyg m. m.

Den nya lagen föreslås träda i kraft den 1 juli 1971.

Det vid propositionen fogade författningsförslaget är av följande lydelse.

Förslag
till
Lag
om arbetstid m. m. i husligt arbete

Härigenom förordnas som följer.

Inledande bestämmelser

1 §

Denna lag är tillämplig på arbete som arbetstagare utför i arbetsgivarens hushåll. Lagen gäller dock ej om arbetstagaren är medlem av arbetsgivarens familj.

Överenskommelse mellan arbetsgivare och arbetstagare som strider mot denna lag är icke bindande för arbetstagaren.

Ordinarie arbetstid

2 §

Den ordinarie arbetstiden får uppgå till högst 40 timmar i veckan i genomsnitt för en tid av högst fyra veckor.

Innefattar arbetet tillsyn av barn eller annan hushållsmedlem, som icke kan taga vård om sig själv, får den ordinarie arbetstiden förlängas i den mån de medlemmar av hushållet, som har ansvaret för att tillsynsbehovet blir tillgodosett, är ur stånd att utöva tillsynen till följd av förvärvsarbete utanför hemmet eller till följd av nedsatt arbetsförmåga. Sådan förlängning får ske med högst 12 timmar i veckan i genomsnitt för en tid av högst fyra veckor.

I arbetstiden inräknas ej uppehåll i arbetet, under vilket arbetstagaren fritt förfogar över sin tid och icke är skyldig att stanna kvar på arbetsstället.

Vecka räknas från och med måndag eller annan dag enligt vad som tillämpas för arbetsstället.

Övertid

3 §

När särskilda skäl föreligger, får övertid tagas ut med högst 48 timmar under en tid av fyra veckor, dock högst 300 timmar under ett kalenderår.

4 §

Om det oundgängligen behövs på grund av olyckshändelse eller akut sjukdomsfall eller annan sådan omständighet, som ej kunnat förutses, får övertid tagas ut i den utsträckning som förhållandena kräver.

5 §

I fråga om skyldighet för arbetstagare att utföra arbete på övertid gäller vad som kan anses vara överenskommet mellan parterna. Arbetstagare är dock skyldig att utföra övertidsarbete i fall som avses i 4 §, om han ej har giltigt hinder.

6 §

Arbetsgivare skall föra behövliga anteckningar om övertid. Arbetstagare har rätt att själv eller genom annan taga del av anteckningarna. Samma rätt tillkommer facklig organisation som företräder arbetstagaren.

7 §

Arbetstagare har rätt till särskild ersättning för övertid. Ersättningen skall utgå i pengar eller, om parterna är ense därom, som ledighet under ordinarie arbetstid.

Ledigheten skall motsvara vad som kan anses skäligt med hänsyn till övertidsarbetets art. Om arbetstagaren icke tagit ut ledigheten när anställningen upphör, skall ersättning i stället utgå i pengar.

Skydd mot ohälsa m. m.

8 §

Arbetsgivare är skyldig att iakttaga allt som skäligen behövs för att förebygga att arbetstagare ådrager sig ohälsa till följd av arbetet eller drabbas av olycksfall däri. Arbetsgivare skall särskilt tillse att arbetstagare, som ej fyllt 18 år, icke användes till arbete på sådant sätt att det kan anses medföra fara för överansträngning eller annan skadlig inverkan på arbetstagarens hälsa eller kroppsutveckling.

Arbetstagare har att iakttaga tillbörlig försiktighet i arbetet och att i övrigt medverka till förekommande av ohälsa och olycksfall däri.

9 §

Arbetstagare skall åtnjuta behövlig ledighet för nattvila. I denna skall såvitt möjligt ingå tiden mellan klockan 24 och klockan 5.

Arbetstagare skall beredas minst 24 timmars sammanhängande ledighet varje vecka. Ledigheten skall såvitt möjligt förläggas till söndag.

Avvikelse får göras från första och andra styckena i fall som avses i 4 §.

10 §

För arbetstagare, som ej fyllt 18 år, får den sammanlagda arbetstiden icke överstiga 10 timmar under ett dygn och 54 timmar under en vecka. Sådan arbetstagare skall beredas sammanhängande ledighet för nattvila minst 11 timmar varje dygn. I ledigheten skall ingå tiden mellan klockan 22 och klockan 5.

Avvikelse får göras från första stycket i fall som avses i 4 §. Första stycket utgör ej hinder mot att arbetstagare, som ej fyllt 18 år, tillfälligt anlitas för tillsyn av barn eller annan hushållsmedlem, som icke kan taga vård om sig själv.

Anställningsavtalets ingående och upphörande m. m.

11 §

Avtal om anställning i husligt arbete skall upprättas skriftligen, om endera parten begär det.

12 §

Är avtalstiden ej bestämd, gäller avtalet tills vidare och upphör efter uppsägning från endera sidan. Uppsägningstiden är 14 dagar, om ej annat överenskommit.

Arbetsgivaren får dock alltid säga upp avtalet att upphöra omedelbart, om arbetstagaren väsentligen åsidosätter sina skyldigheter mot arbetsgivaren. Samma rätt tillkommer arbetstagaren, om arbetsgivaren eller någon medlem av arbetsgivarens hushåll väsentligen åsidosätter sina skyldigheter mot arbetstagaren.

Uppsägning som avses i andra stycket får ej ske, om till grund därför åberopas uteslutande förhållande, som parten känt till mer än en vecka före uppsägningen.

13 §

Arbetstagare, som på grund av sjukdom eller olycksfall blir ur stånd att utföra sina sysslor, får utan hinder därav nyttja bostad, som ingår i arbetstagarens löneförmåner, så länge anställningen består.

14 §

När anställningsavtal uppsagts eller upphört utan uppsägning skall arbetsgivaren på begäran lämna arbetstagaren intyg angående anställningen.

Intyget skall innehålla besked om arbetsuppgifternas art och anställningstiden. Har anställningen varat mer än en månad skall, om arbetstagaren begär det, dessutom lämnas vitsord rörande skicklighet, arbetsvillighet och ordning i arbetet samt upplysning om vem som sagt upp avtalet och, ifall uppsägningen gjorts av arbetsgivaren, rörande anledningen därtill.

Tillsyn

15 §

Tillsyn över efterlevnaden av 2—4, 6 och 8—10 §§ utövas av arbetarskyddsstyrelsen samt, under dess överinseende och ledning, av yrkesinspektionens tjänstemän och kommunala tillsynsmän. Därvid gäller i tillämpliga delar vad som föreskrives om tillsyn över efterlevnaden av arbetarskyddslagen (1949: 1). Undersökning på arbetsställe får dock ske endast på begäran av part eller om annars särskild anledning föreligger.

16 §

Den som tagit befattning med tillsyn enligt denna lag får ej obehörigen yppa vad han därvid fått veta om enskilda personliga förhållanden. Den som uppsåtligen eller av oaktsamhet bryter häremot dömes till böter eller fängelse i högst ett år. Allmänt åtal får väckas endast om målsägande anger brottet till åtal eller åtal är påkallat från allmän synpunkt.

17 §

Åsidosätter arbetsgivare sina skyldigheter i något avseende som är underkastat tillsyn, kan yrkesinspektören skriftligen förelägga arbetsgivaren att vidtaga rättelse. Innan föreläggande meddelas skall arbetsgivaren få tillfälle att yttra sig.

18 §

Talan mot föreläggande som meddelats av yrkesinspektör föres hos arbetarskyddsstyrelsen genom besvär. Yrkesinspektörens beslut skall innehålla upplysning om vad den som vill föra talan har att iakttaga.

Mot styrelsens beslut i anledning av besvär enligt första stycket får talan ej föras.

Ansvar och skadestånd

19 §

Arbetsgivare som underlåter att rätta sig efter föreläggande enligt 17 § eller som uppsåtligen lämnar oriktig eller vilseledande uppgift i anteckning som avses i 6 § dömes till böter.

20 §

Arbetsgivare eller arbetstagare som åsidosätter sina skyldigheter enligt avtalet eller denna lag skall ersätta motparten skada som uppstår på grund därav.

Vid bedömande om och i vad mån skada har uppstått tages hänsyn även till omständigheter av annan än rent ekonomisk betydelse. Skadestånd med

anledning av person- eller sakskada bestämmes dock med tillämpning av allmänna skadeståndsregler.

Om det är skäligen med hänsyn till den skadevållandes ringa skuld, den skadelidandes förhållande med avseende på tvistens uppkomst eller omständigheterna i övrigt, får skadeståndets belopp nedsättas eller fullständig befrielse från skadeståndsskyldighet åga rum.

21 §

Talan om skadestånd enligt 20 § skall anhängiggöras inom sex månader från det skadan inträffade. Försummas det, är rätten till talan förlorad.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1971, då hembiträdeslagen (1944: 461) skall upphöra att gälla.

Intill utgången av år 1972 skall dock den i 2 § första stycket angivna högsta genomsnittliga arbetstiden för vecka, i stället för 40 timmar, utgöra 41 timmar 15 minuter.

Denna lag gäller även avtal som slutits före den 1 juli 1971.

Beträffande redogörelse för gällande bestämmelser, innehållet i det av 1962 års utredning angående hembiträdeslagstiftningen avlämnade betänkandet (SOU 1968: 67), remissyttrandena över detta, föredragande departementschefens anförande samt lagrådets yttrande får utskottet hänvisa till propositionen.

Utskottet

Utskottet har inte funnit anledning till erinran mot Kungl. Maj:ts förslag och får därför hemställa,

att riksdagen bifaller propositionen 1970: 150.

Stockholm den 3 december 1970

På andra lagutskottets vägnar:

AXEL STRAND

Vid detta ärendes behandling har närvarit

från första kammaren: herrar Strand (s), Lars Larsson (s)*, Dahlberg (s), Andreasson (cp), fru Grethe Lundblad (s)*, herrar Axelson (fp) och Blomquist (m);

från andra kammaren: fröken Sandell (s), fröken Wetterström (m), herr Fredriksson (s), fru Skantz (s)*, herr Nordberg (s), fru Nilsson (cp), herr Aldén (s) och fru Fränkel (fp).

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.